

Debat of dialoog

bij hoofdstuk 12

11a Debat

Bij het formuleren van stellingen wordt meestal onderscheid gemaakt tussen beschrijvende en voorschrijvende stellingen. Een beschrijvende stelling is bijvoorbeeld: 'Roken is ongezond.' Deze stelling moet je bewijzen en je gebruikt in de stelling meestal de persoonsvorm 'is'. In een voorschrijvende stelling gebruik je meestal het woord 'moeten', bijvoorbeeld: 'Afval moet je altijd scheiden.' Dergelijke stellingen vragen om argumenten en gevoelens die duidelijk maken waarom dit goed is (of waarom niet), en ze zijn daarom veel interessanter voor een debat.

Debatten ontaarden vaak in wedstrijden, waarin retorisch talent en spitsvondigheid belangrijker zijn dan de argumenten zelf. Om in een debat te leren van elkaar (of anders geformuleerd: te leren van andere ik-posities) kun je als deelnemer een standpunt innemen dat niet direct jouw voorkeur heeft:

- 1 Formuleer voor deze oefening een voorschrijvende stelling over een onderwerp waarvan de kinderen wel iets weten.
- 2 Doe deze oefening in een ruimte met voldoende plaats om te bewegen en vraag de kinderen te gaan staan naar hun voorkeur: 'Als je het helemaal eens bent met de stelling, ga je uiterst links staan. Ben je het oneens, ga dan helemaal aan de rechterkant staan. Of kies een plaats ertussenin: dichterbij eens of dichterbij oneens.'
- 3 Draai nu de rollen om. De kinderen aan de 'oneens-kant' krijgen de opdracht om een kort betoog te houden (één minuut is genoeg) voor de stelling, de kinderen aan de 'eens-kant' bereiden oppositie voor.
- 4 Bedenk nadat de twee betogen zijn gehouden enkele regels voor het debat over interruptie, jury en dergelijke.
- 5 Voor de evaluatie is het belangrijk dat kinderen bij zichzelf nagaan wat de verschillen zijn tussen hun eigen standpunt en dat van de ander.

11b Dialoog

Een dialoog houden in een klas is veel moeilijker dan een debat. Het is niet iets wat je 'een keertje' kunt doen, maar vraagt om een ontwikkeling waarin je stap voor stap met de groep werkt aan de kwaliteit van de dialoog. Er zijn veel uitgaven over filosoferen met kinderen en ook over burgerschaps onderwijs die je helpen zo'n ontwikkeling met je groep op te zetten. Start een dialoog op als de kinderen in een kring zitten. Kaart een specifiek onderwerp aan, licht het kort toe en stel er enkele vragen over. Neem bijvoorbeeld het onderwerp vrijheid. De vrijheid van de een houdt op waar de vrijheid van de ander wordt beperkt. Dat is een uitgangspunt in de democratie. Waar ligt die grens precies? Kunnen we daar concrete voorbeelden bij geven?

In het kader hierna staan tips voor het houden van een dialoog in de klas.

Tips voor het houden van een dialoog in de klas

- Beschouw dialogen als een leerproces van de hele groep.
- Het gaat niet om de standpunten, maar om een onderzoek naar de argumenten en gevoelens die de kinderen voor of tegen standpunten of opvattingen hebben.
- Bevorder de communicatie tussen de kinderen door ze steeds uit te nodigen op elkaar te reageren.
- Probeer samen te denken, niet tegen elkaar in. Maak de kinderen duidelijk dat reageren op een ander beter kan door vragen te stellen ('Wat bedoel je hier precies mee?' of 'Waarom vind je dit?') dan door er iets tegen in te brengen ('Daar ben ik het niet mee eens' of 'Ik vind dat niet'). Door gerichtheid op het stellen van vragen in plaats van op weerwoord moeten kinderen beter naar elkaar luisteren.
- Vraag steeds of er nog andere gezichtspunten mogelijk zijn, andere opvattingen, ideeën, enzovoort.

Uiteraard is de in lessuggestie 7 beschreven werkwijze voor een socratische dialoog ook een geschikte aanpak om een proces van dialoog in de groep op gang te brengen.

11c In debat en dialoog met jezelf

In de opdracht hiervoor hebben we eigenlijk al een debat met jezelf geïntroduceerd. Door de kinderen uit te dagen een standpunt in te nemen en vervolgens argumenten te bedenken die daarmee in tegenspraak zijn, moeten ze al een eerste beweging maken. Om expliciet het gesprek met zichzelf te bevorderen, formuleer je een standpunt en vraag je de kinderen:

- ▶ Wat vind je van dit standpunt?

- ▶ Kun je minstens drie redenen bedenken tegen dit standpunt?
- ▶ Voer een gesprek met jezelf waarbij je probeert de redenen tegen het standpunt tegen te spreken. Welke redenen heb je daarvoor? (Geef de kinderen hiervoor enkele minuten de tijd.)
- ▶ Kun je ook ik-posities koppelen aan de gekozen standpunten, bijvoorbeeld 'ik als leerling' vindt dit, maar 'ik als voetballer' vindt iets anders. Bij kinderen in het voortgezet onderwijs kunnen hier ook de posities 'ik als burger' en 'ik als consument' aan de orde komen (afhankelijk van het geformuleerde standpunt).

Vraag de kinderen na afloop afstand te nemen (innemen metapositie) van het gesprek: voor welk standpunt zijn de beste redenen aangevoerd? Of: welke ik-positie heeft de beste redenen aangevoerd? Hoe denken ze nu over het geformuleerde standpunt?

Laat de kinderen een ik-positie van zichzelf in hun hoofd nemen, bijvoorbeeld 'ik als leerling', 'ik als Facebookgebruiker' of 'ik als vriend'. 'Welke *open* vragen zou je aan die positie kunnen stellen? Stel wat-vragen, waarom-vragen, hoe-vragen en wat je nog meer kunt bedenken. Welke antwoorden geeft de ik-positie? Zit daar iets verrassends bij?' De eerste keer lukt dit waarschijnlijk nog niet, kinderen moeten wel een beetje gewend zijn aan het stellen van vragen. Als je een paar keer oefent, misschien door het zelf voor te doen, kunnen kinderen verrassende vragen stellen en antwoorden geven – het begin van een dialoog.